

Interpretace religionistických dat

RNDr. Andrea Petrová, Ph.D.

andromedar@seznam.cz

Interpretace religionistických dat

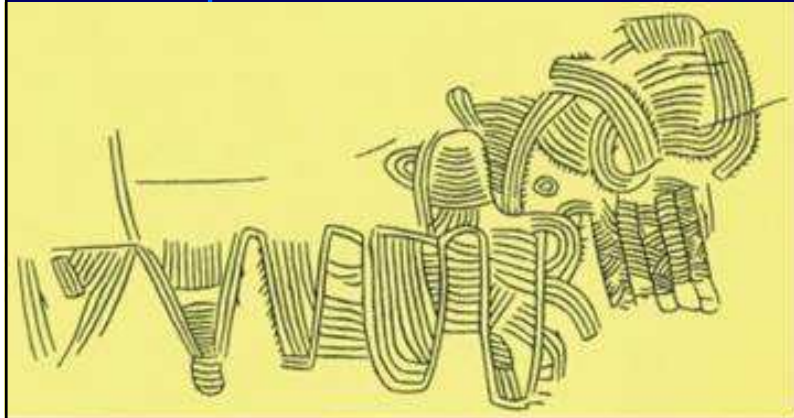
Vztah geografie a náboženství

- geografie a teologie – úzká vazba
- terminologie
- souvislosti a vazby s dalšími obory
 - demografie, kartografie, zemědělství, hospodářství, kultura, ekologie, geopsychologie, ...

Historie - počátky

- potřeby lidí
 - lov, rybolov, kočovný chov dobytka, primitivní zemědělství
- znalost a zobrazení okolní krajiny
 - způsob života divokých zvířat, migrační cesty ryb, produktivita pastvin, úrodnost půd
 - petroglyfy
 - nejstarší mapa světa – 25 000 let (Pálava)

- Prehistorická mapa Pavlovských vrchů
(mamutí kel – stáří cca 25 000 let)

Historie - počátky

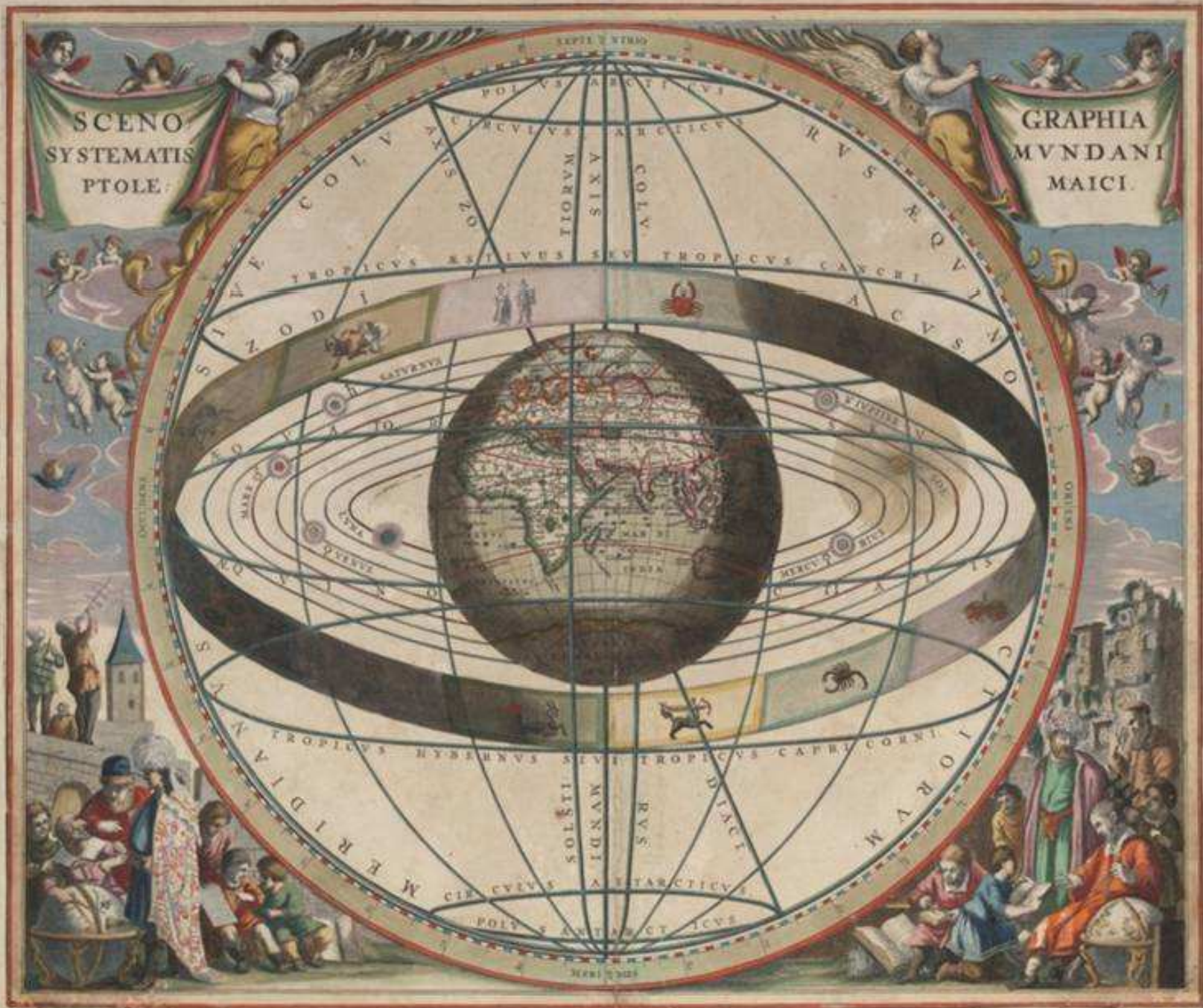
- dlouhé výpravy a vojenská tažení
 - objevování nových území a národů
 - nové zdroje surovin a potravin
 - záznamy poznatků, představ, zvyků, ...
 - Egypťané, Minojci, Fioničané, Kartáginci, ...
 - *gés periodos* (objezdy země)
 - *periply* (popisy pobřeží)
 - *periegezy* (popisy pevniny)

Mytická geografie

- interpretace užšího životního prostoru
- kosmologické a kosmogonické ideje a symbolické obrazy
→ představa celku světa
- místo zrození a posmrtného života
 - podsvětí a peklo, nebe a ráj
- antika – západní moře → ostrovy blažených
 - hluboké sluje a jeskyně s hraniční řekou
 - nebe podpírané sloupy
- stupňovité hory světa → Atlantida
- „za sedmero horami, ...“

Představy světa

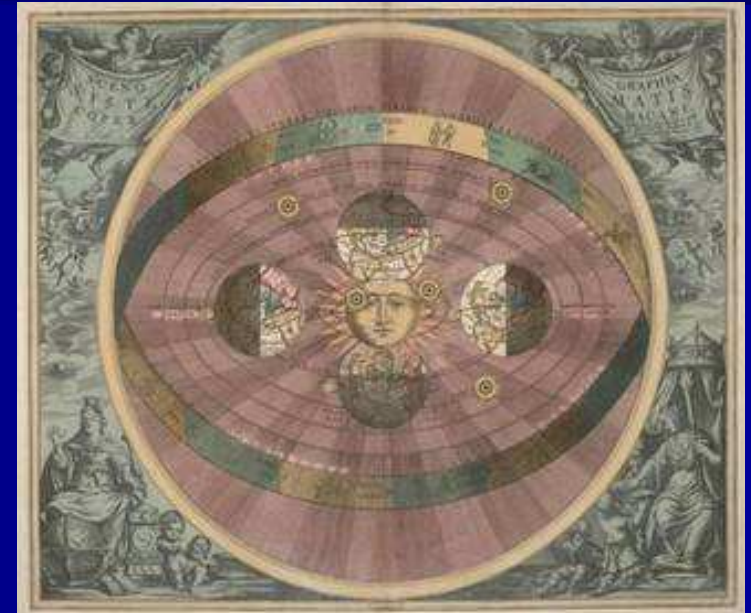
- antropocentrická
 - svět uvnitř a vně
 - kruhový horizont → nebeský hřebík
 - obydlí, sídla, sakrální stavby = obraz kosmu
- geocentrická – Země středem kosmu
 - církve podporovala ptolemaiovský systém
 - symbolika středu, , axis mundi, pupek světa
 - Jeruzalém
 - omphalos (Řecko - Delfy)
 - umbilicus urbis (Řím)

Představy světa

- heliocentrická

- 4. st. př. Kr. – Aristoteles
- 2. st. po Kr. – Ptolemaios
- 11. st. – al-Birúní
- 16. a 17. století – Koperník, Galileo a Kepler

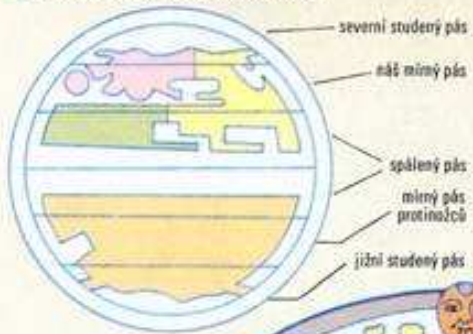

Historie - počátky

- Řecko – zprávy antických cestovatelů
 - Pausanias, Strabón, Ptolemaios, ...
- pád římské říše (476)
- arabský svět – rozvoj geografie
 - Al Muquaddasi
- keltské klášterní školy v Irsku
 - 991 Airbheartacht MacCosse
- OT mapy (Orbis Terrarum)

ZJEDNODUŠENĚ REPRODUKCE STŘEDOVĚKÝCH MAP SVĚTA

a PÁSMOVÁ MAPA (MACROBIUS)

b TZV. „OT“ MAPA

d ARABSKÁ MAPA (IDRISI 1154)

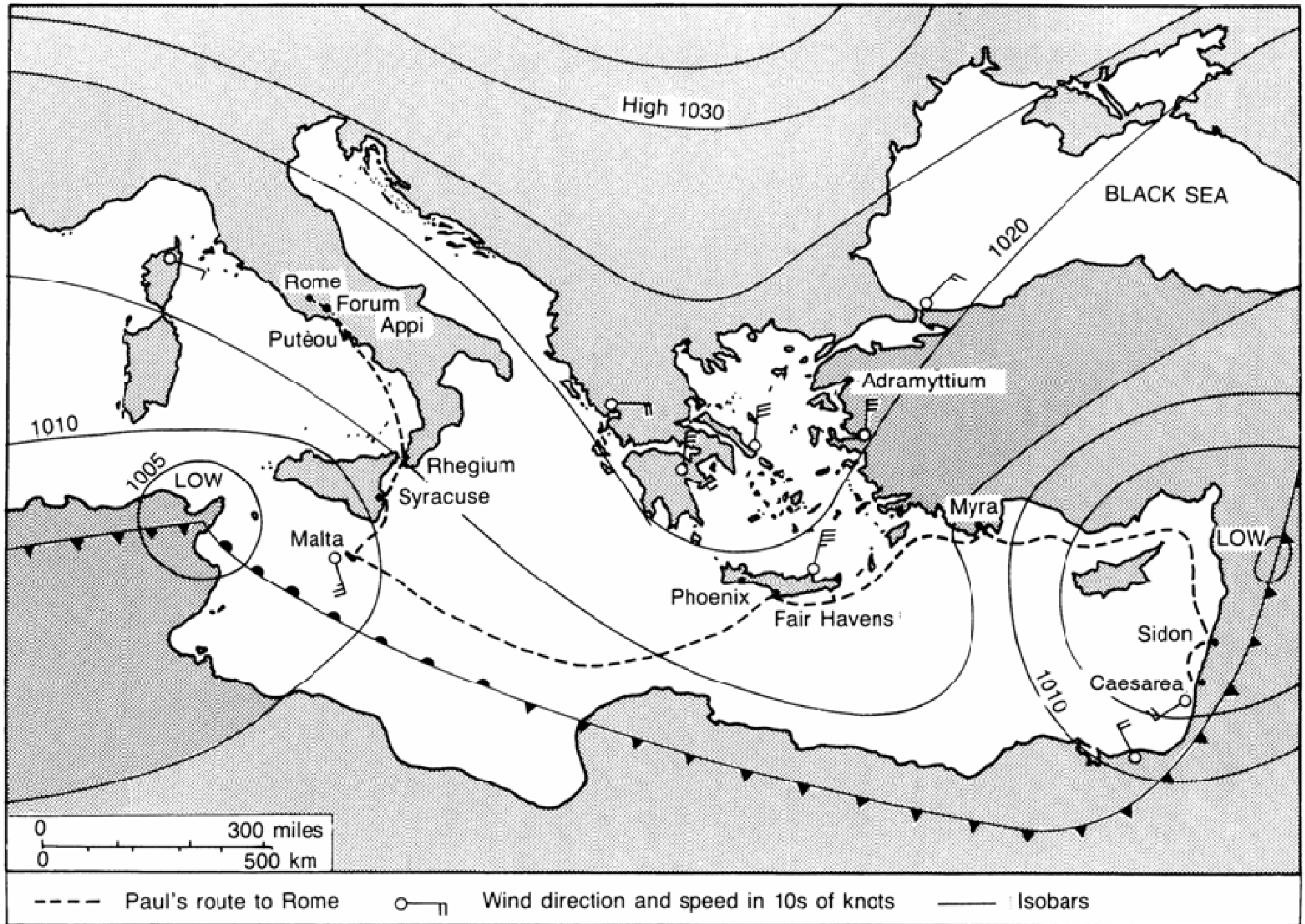

c LONDÝNSKÁ ŽALTÁROVÁ MAPA Z 1. POL. XIII. STOL.

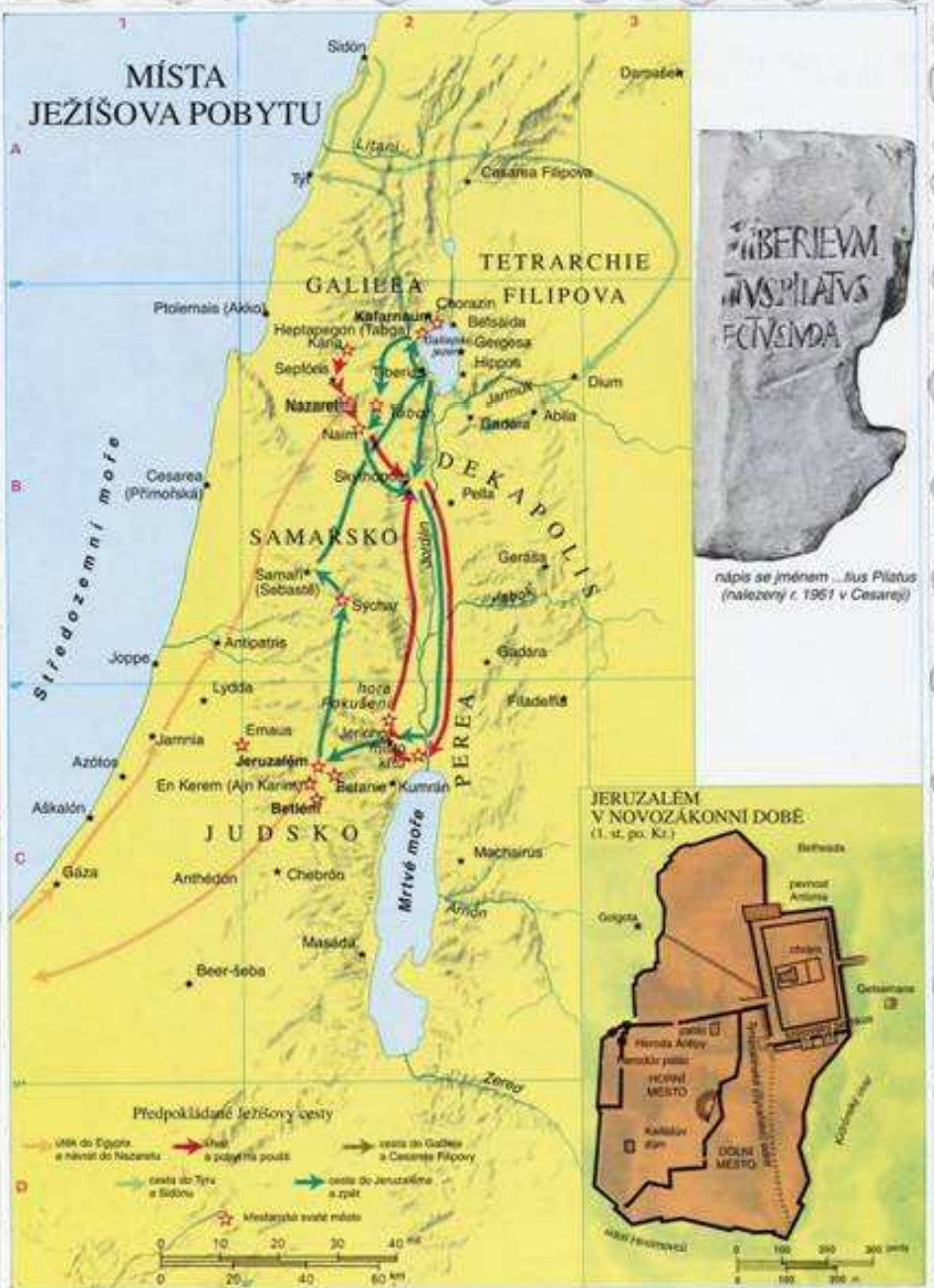

Zlaté období (1000-1500)

- teologická geografie
 - prostorová expanze křesťanství
 - studia jiných náboženství (Mexiko, Peru, Japonsko)
- církevní geografie
 - misie, podpora křesťanské církve
- biblická geografie
 - historická geografie biblických časů
- přírodní teologie
 - příroda = bohem vytvořený pořádek
 - geografický determinismus (Montesquie)
 - geodeterministická koncepce
 - vliv životního prostředí na náboženství

MÍSTA JEŽÍŠOVA POBYTU

CESTY APOŠTOLŮ

Klaudyánova mapa Čech – 1518

- 1. tištěná mapa
- mapa orientovaná k jihu
 - lesy, pohoří, říční síť, hlavní zemské stezky s vyznačením vzdáleností
 - hrady a česká města rozlišená na královská a poddanská, kališnická a katolická
- obrazová a heraldická výzdoba
 - král Ludvík Jagellonský se znaky zemí
 - alegorie spravedlnosti
 - drobné obrázky – zrcadlo mravů spojeno s výroky z Bible
- řady se znaky zemských hodnostářů
- znaky měst Prahy, Kutné Hory a Žatce

Historie – 19. a 20 st.

- vliv náboženství na sociální a ekonomické struktury (Max Weber)
- oddělení geografie náboženství a religionistiky (C. Troll)
- geografie kultury (P. Fickeler)
- vztah náboženství a krajiny (Isaac)
- koncepce „náboženské“ a „ryze náboženské“ geografie náboženství (Sopher)

Současnost

- Německo
 - M. Büttner – sociální geografie - bochumský model
- USA – specializovaná skupina pro geografii náboženství
- Polsko – A. Jackowski – geografie poutí
- Slovensko – R. Matlovič, A. Kovács, V. Ira
- Česká republika

náboženská geografie

- úloha náboženství při formování lidské percepce světa a pozice člověka v jeho vesmíru
- úlohy teologie a kosmologie při interpretaci vesmíru
- role náboženství v lidském vnímání světa

geografie náboženství

- klade důraz na sociální, kulturní a environmentální vazby a účinky náboženství
- objasňuje vztahy s prvky FG a SEG
- vztahy mezi různými činnostmi člověka

Geografie náboženství je vědní disciplína zkoumající prostorové aspekty náboženských systémů a vzájemné interakce mezi těmito systémy a geografickou sférou.

(Matlovič)

postavení mezi ostatními vědami a obory

- religionistické hledisko
 - struktura – doktrína, kult, organizace
 - klasifikace
 - geografie náboženského vyznání
 - geografie náboženské krajiny
 - geografie svatých center a poutí
 - ...

postavení mezi ostatními vědami a obory

- geografické hledisko
 - topografie – geografické rozmístění
 - životní prostředí
 - demografie
 - struktura obyvatel a osídlení
 - natalita, mortalita, sňatečnost, rozvodovost, nemocnost, potratovost
 - otázka antikoncepce
 - charakter manželství

1.	Křesťanství	2 100 000 000
2.	Islám	1 300 000 000
3.	Sekularismus (bez vyznání, ateismus)	1 100 000 000
4.	Hinduismus	900 000 000
5.	Tradiční čínské náboženství	394 000 000
6.	Buddhismus	376 000 000
7.	Domorodá animistická náboženství	300 000 000
8.	Africká tradiční a diasporická náboženství	100 000 000
9.	Sikhismus	23 000 000
10.	Juche	19 000 000
11.	Spiritismus	15 000 000
12.	Židovství	14 000 000
13.	Baha'i	7 000 000
14.	Džinismus	4 200 000
15.	Šintoismus	4 000 000
16.	Cao Dai	4 000 000
17.	Zoroastrismus	2 600 000
18.	Tenrikyo	2 000 000
19.	Neopohanství	1 000 000
20.	Unitářství	800 000
21.	Rastafarismus	600 000
22.	Scientologie	500 000

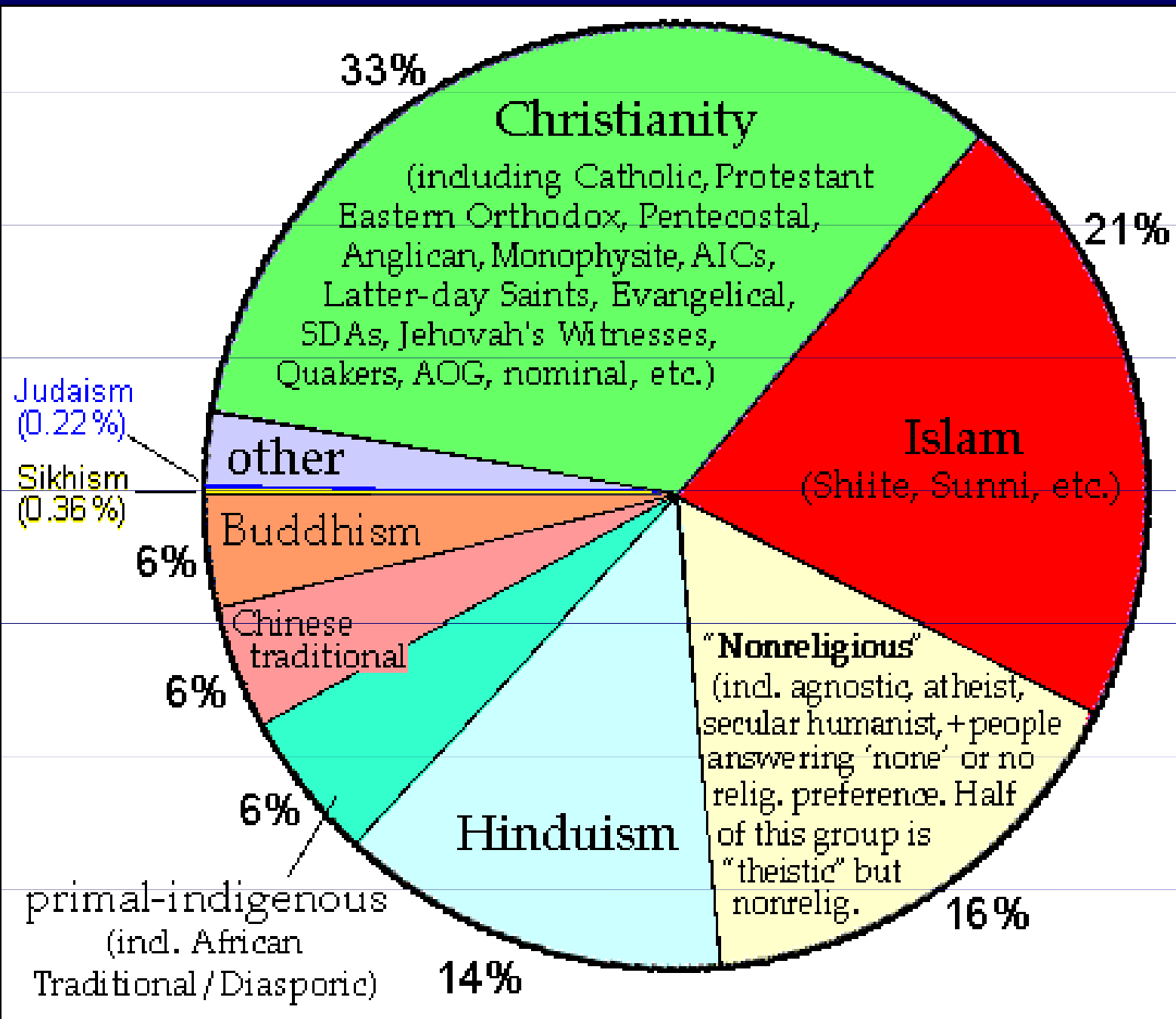
Počet věřících ve světě (2005)

www.adherents.com

www.cia.gov/redirects/factbook/edirect.html

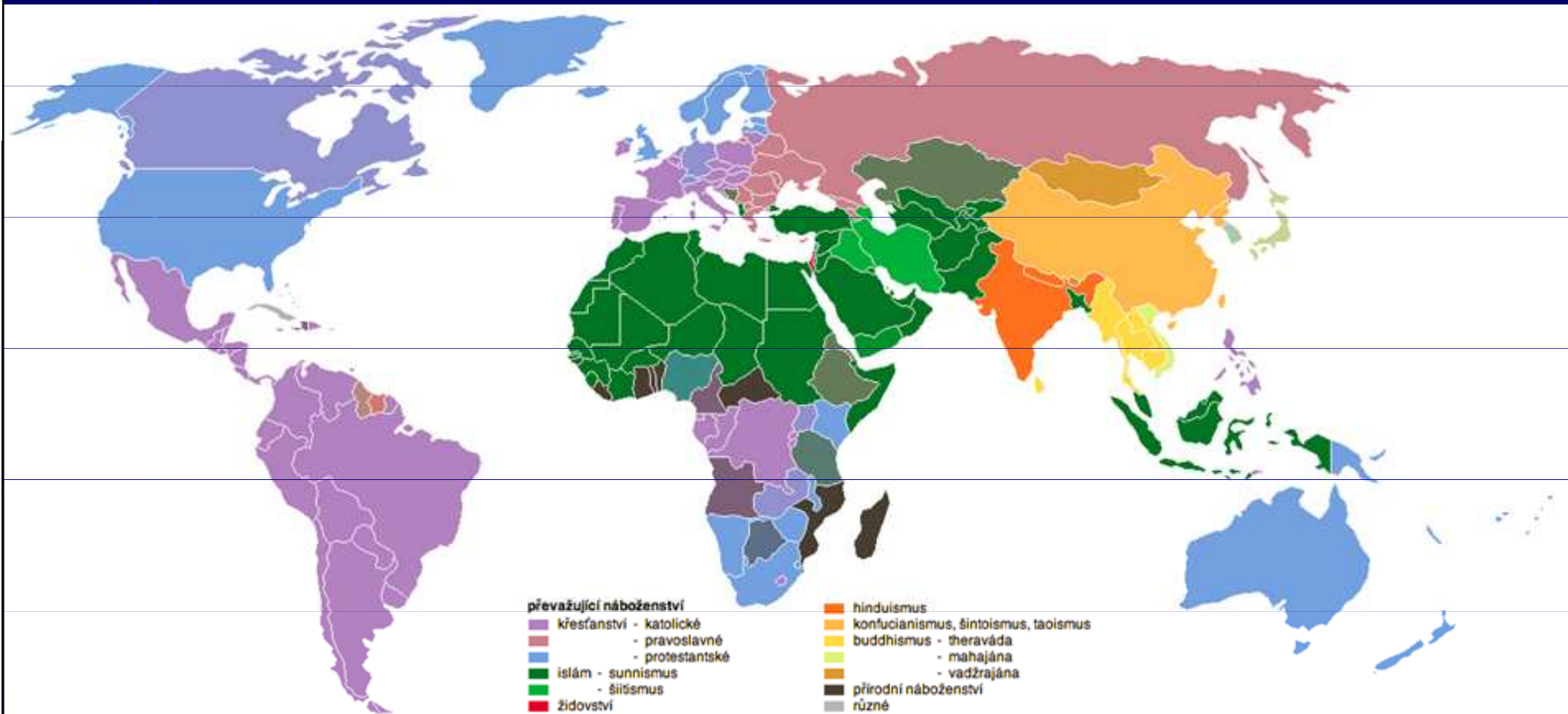
www.czso.cz

www.wikipedia.cz

NOTE: Total adds up to more than 100% due to rounding and because upper bound estimates were used for each group.

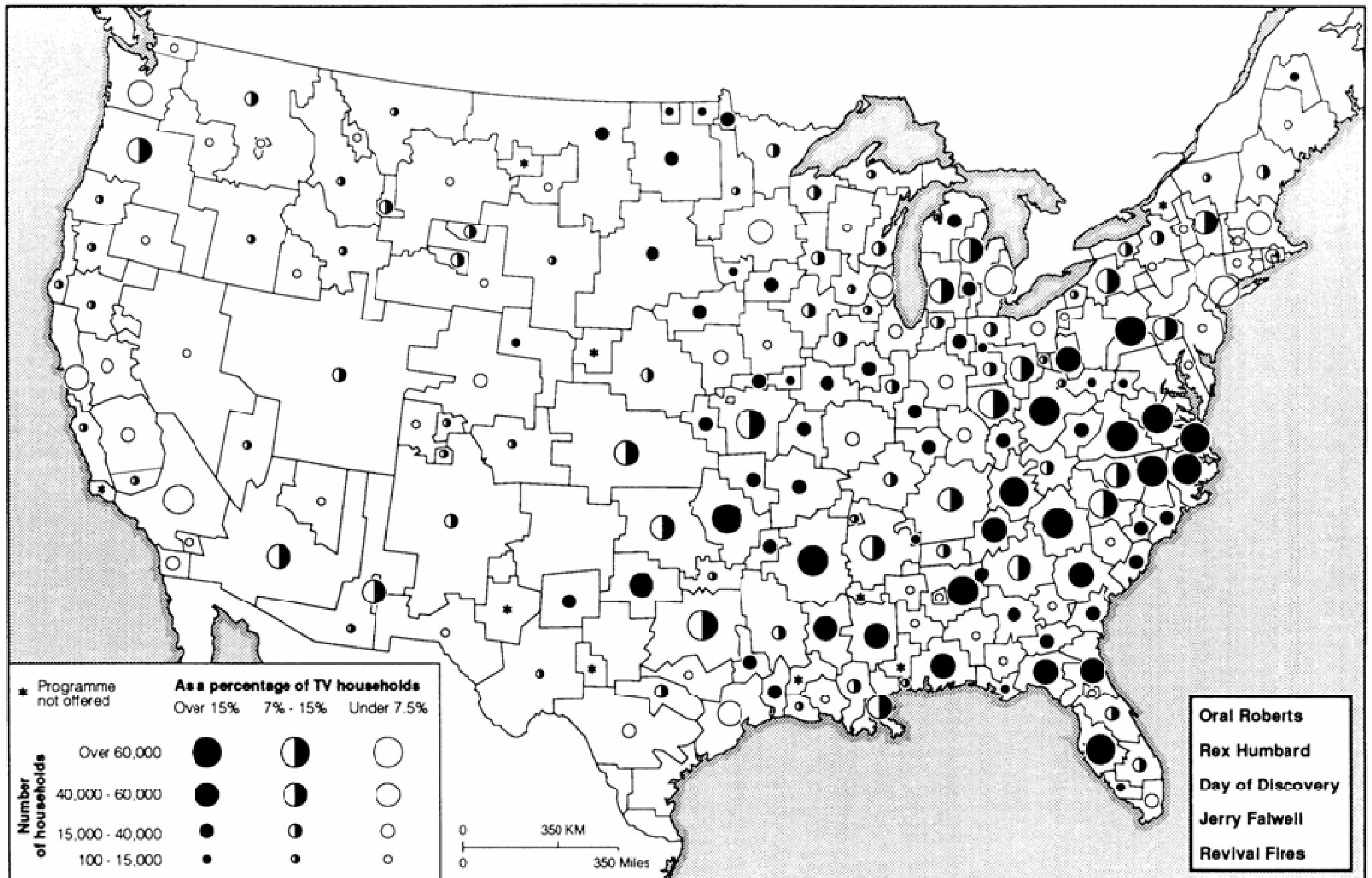
Převažující náboženství v jednotlivých státech světa (2005)

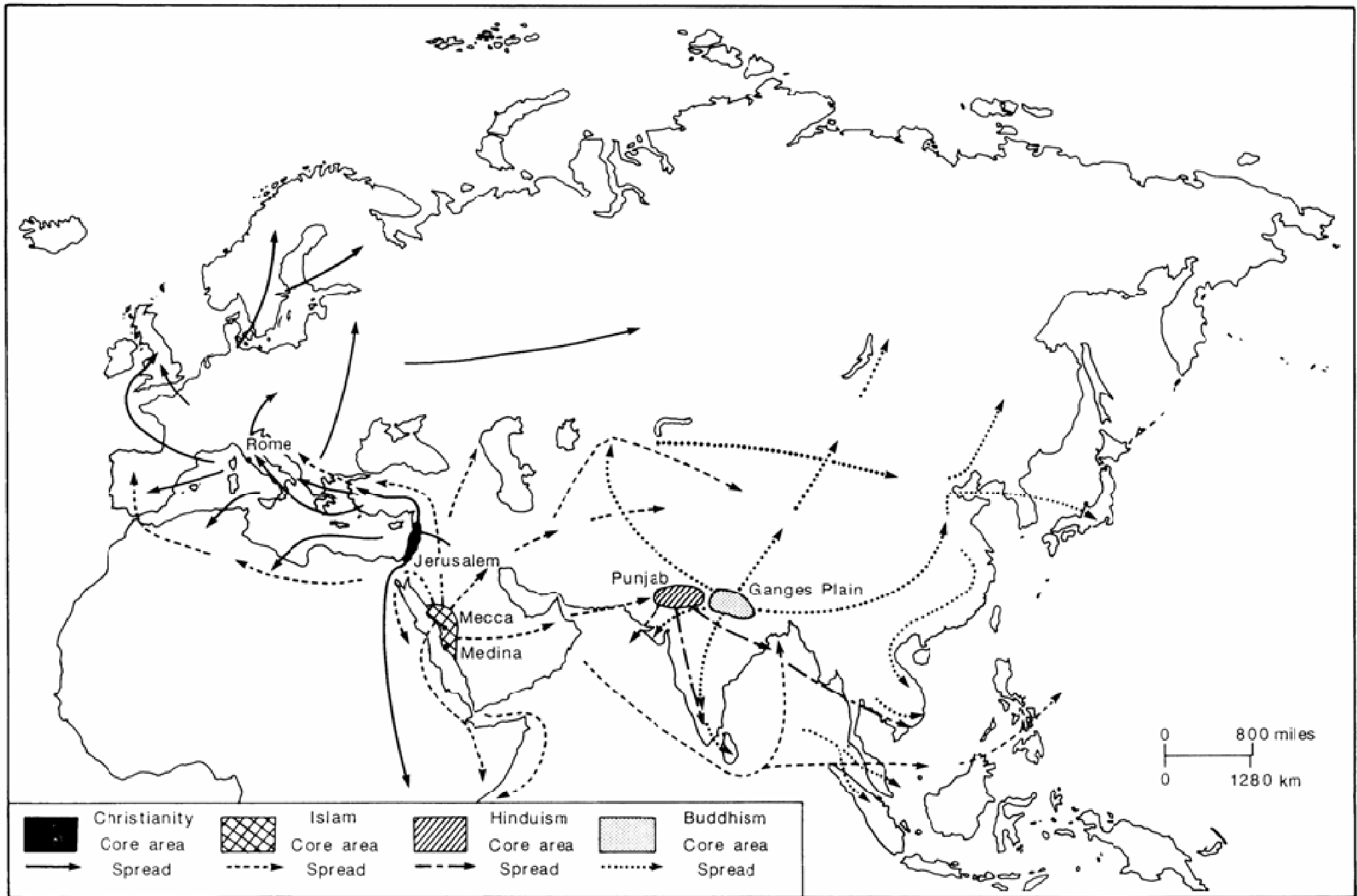
postavení mezi ostatními vědami a obory

- geografické hledisko
 - sociologie a ekonomie - hospodářství
 - zemědělství – využívání určitých druhů plodin a zvířat
 - životní styl a kultura jednotlivých míst
 - politika

Odhady sledovanosti nedělních bohoslužeb na 5 hlavních televizních programech v USA roku 1973

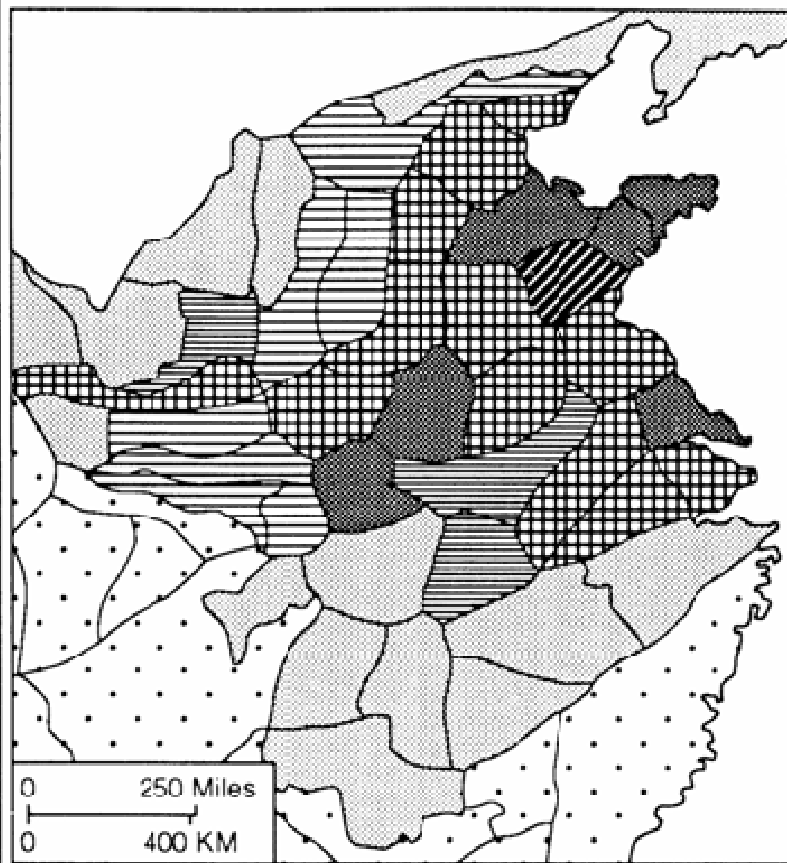

Původ a rozšíření 4 hlavních náboženství

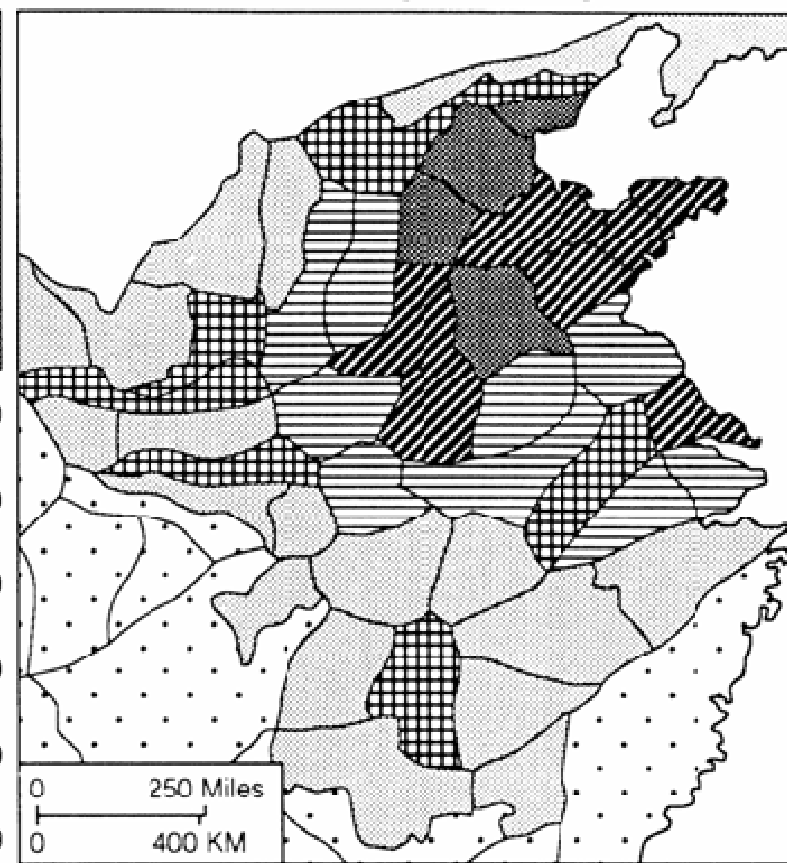
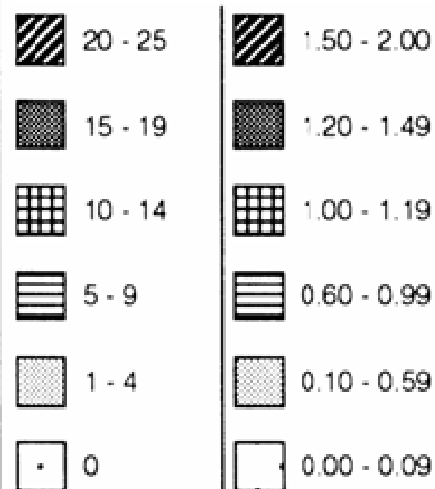
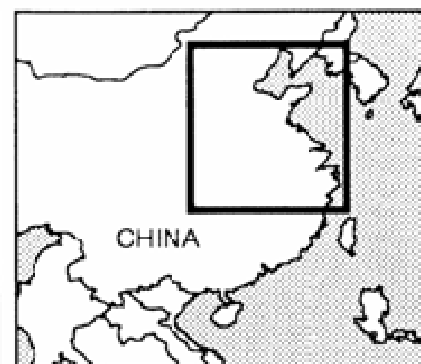

Kultovní místa kobylek a vzor zamoření kobylkami v Číně v letech 1500-1900

Average Frequency of Locust Invasions, 1500 to 1900 A.D.

Average Number of Locust Cult Centres per County

Geografie náboženství

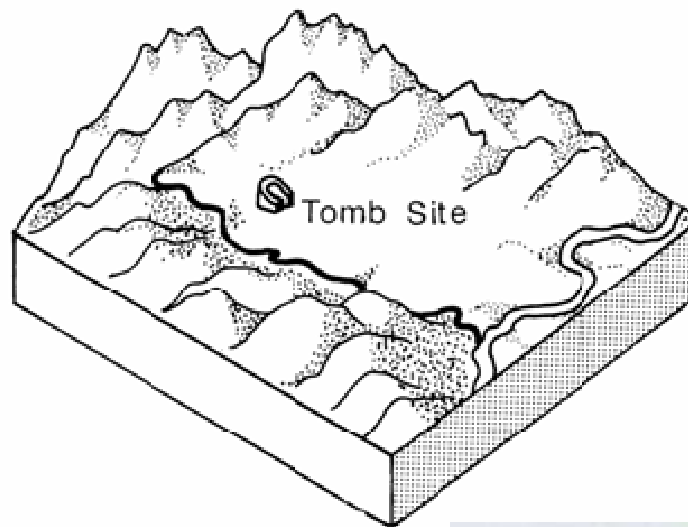
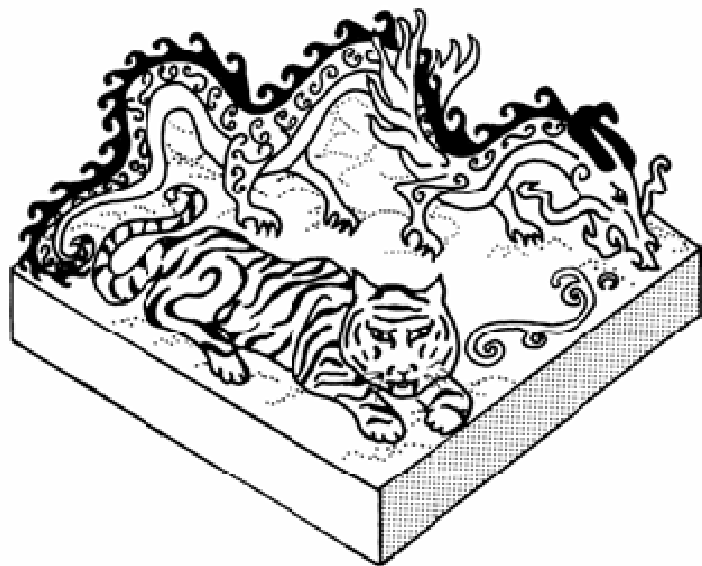
Význam posvátného prostoru v jednotlivých náboženských systémech

- křesťanství, judaismus, buddhismus, hinduismus, čínská a japonská tradiční náboženství ...
- typy náboženských krajin
 - krajiny pobožnosti
 - krajiny smrti
 - nebe, ráj, peklo, podsvětí, poutní místa

Posvátnost prostoru

- M. Eliade – *Posvátné a profánní*
- označení místa
 - hierofanie (manifestace božstva)
 - teofanie (přijetí zprávy od božstva)
 - přírodní objekty (kameny, stromy, řeky, hvězdy, ...)
 - „umělé“ objekty (kostely, chrámy, svatyně, ...)
- hranice mezi profánním a posvátným
 - brány v prostoru a v čase
- genius loci

Výběr ideálního místa pro hrobku dle principů Feng-šuej

Kompas Lo-pan

Krajiny smrti

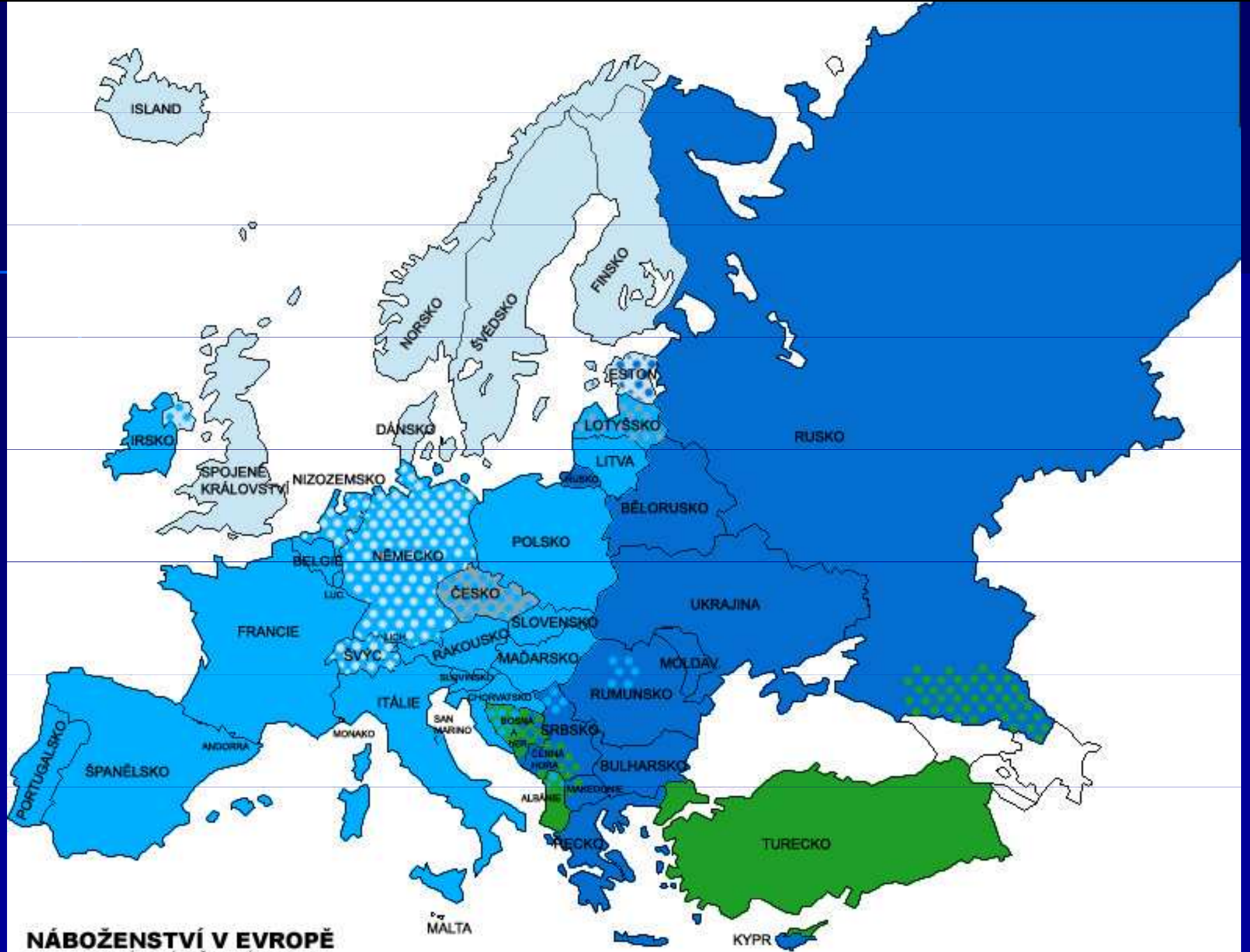
- postoje a praktiky živých i mrtvých
- nekrogeografie = prostor spojený se zesnulými
 - hrob, hřbitov, kremační místo
 - pohřební praxe, hřbitovní krajina
 - evoluce hřbitovní morfologie
 - hřbitovní architektura
 - segregace uvnitř hřbitovů
 - ...

Geografie hřbitovů

- hřbitov – klid a mír pro živé i mrtvé
- vnitřní prostorová struktura
 - dle společenského postavení, bohatství, náboženství, rasy, ...
 - výběr místa – osobní preference, scenérie, sousedi ...
- umístění hřbitova – územní plánování
 - blízkost potenciálních uživatelů, snadnost přístupu a cena půdy
 - nadmořská výška, znečištění, přístupnost, klid, ...
- hřbitovní architektura
 - náhrobní kameny – množství informací
 - údaje o osobě → demografické údaje, postavení ve společnosti, rekonstrukce osídlení, ...
 - údaje o ekonomickém zázemí → typ náhrobku
 - použitá technologie
 - biologické, meteorologické, geologické údaje
- informace o žijících lidech

Rozšíření křesťanství ve světě

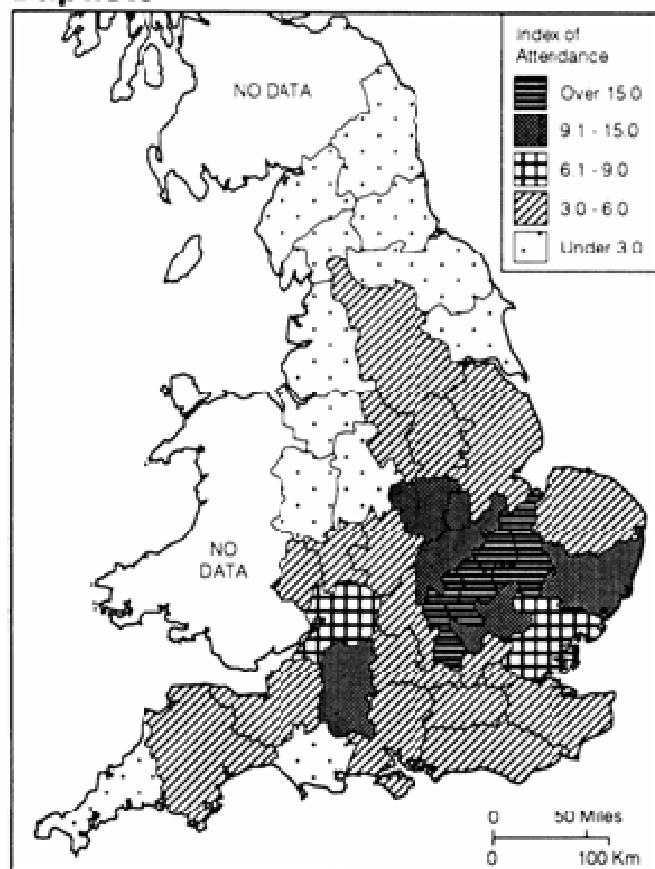

NÁBOŽENSTVÍ V EVROPE
DLE MAJORITNÍCH NÁBOŽENSKÝCH SKUPIN

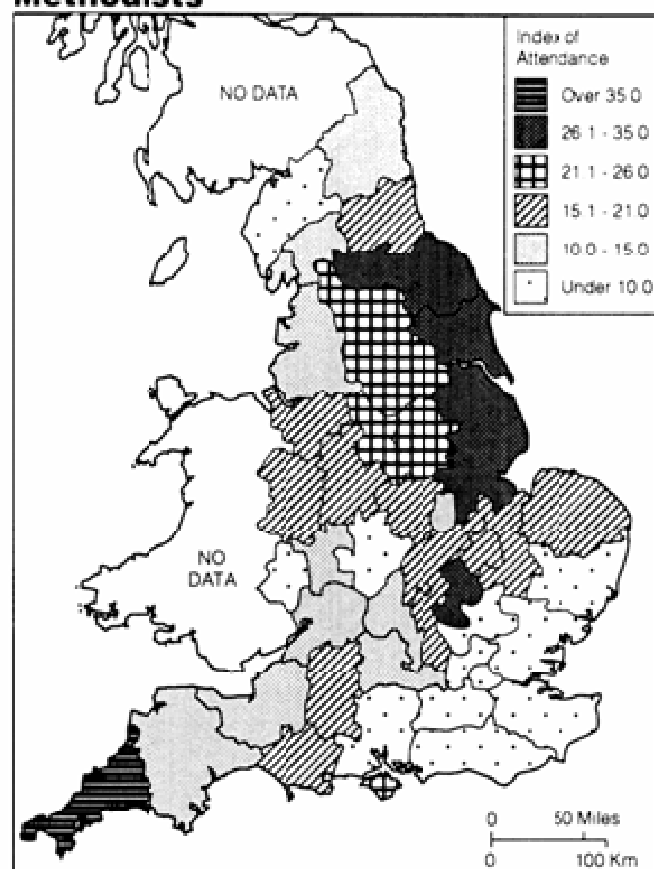
- katolíci
- evangelíci
- pravoslavní
- muslimové
- ateisté

Rozšíření římských katolíků, baptistů a metodistů v Anglii k roku 1850

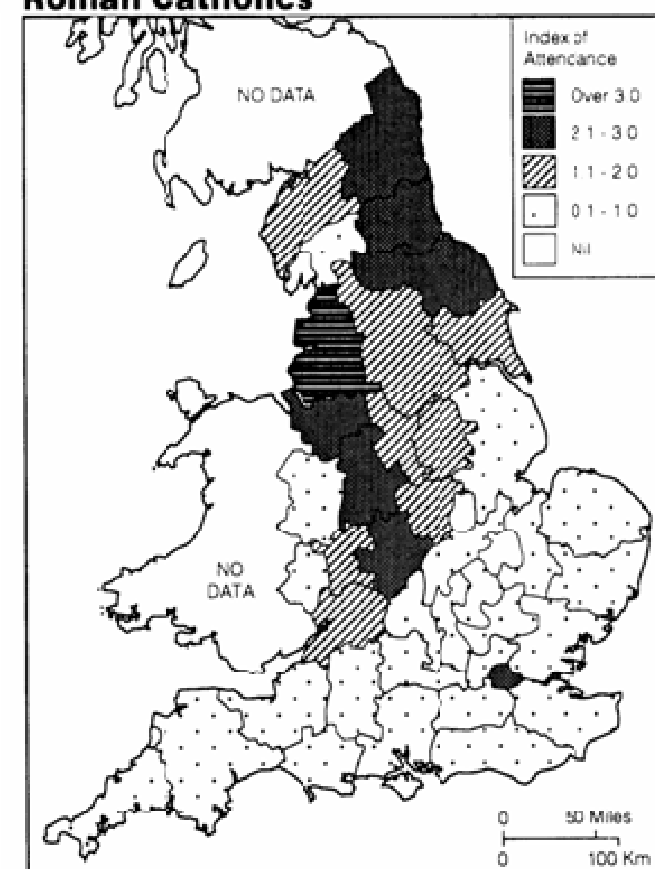
Baptists

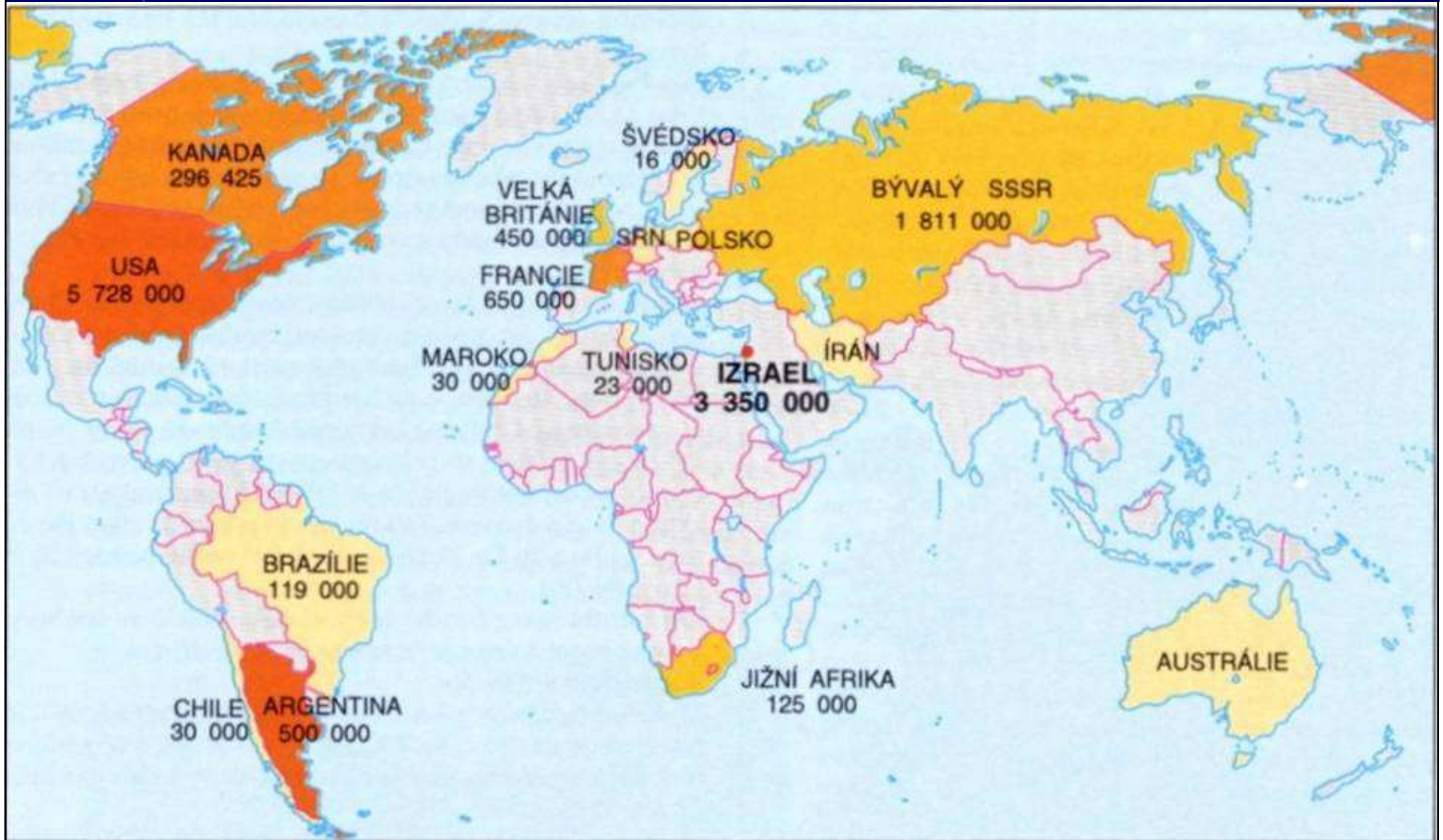
Methodists

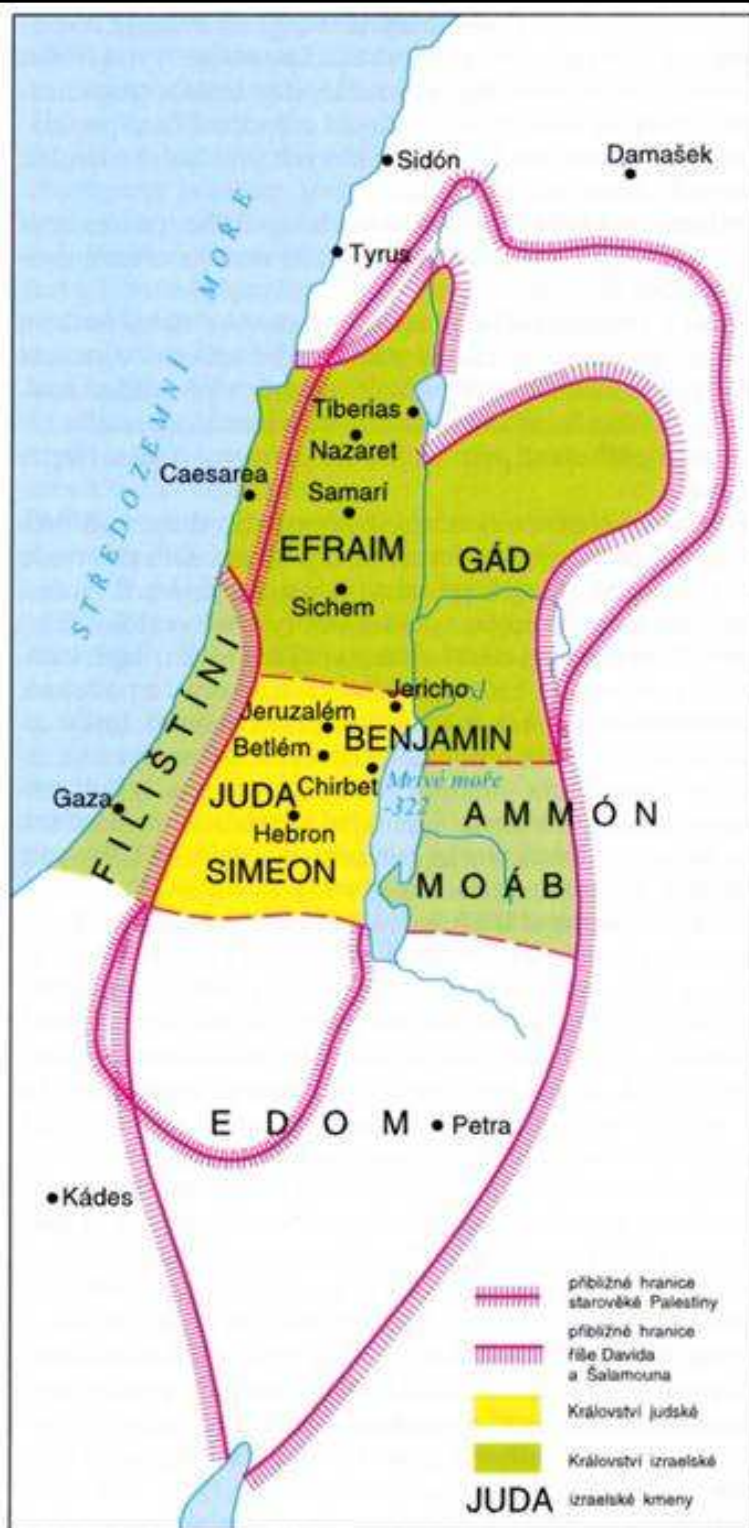

Roman Catholics

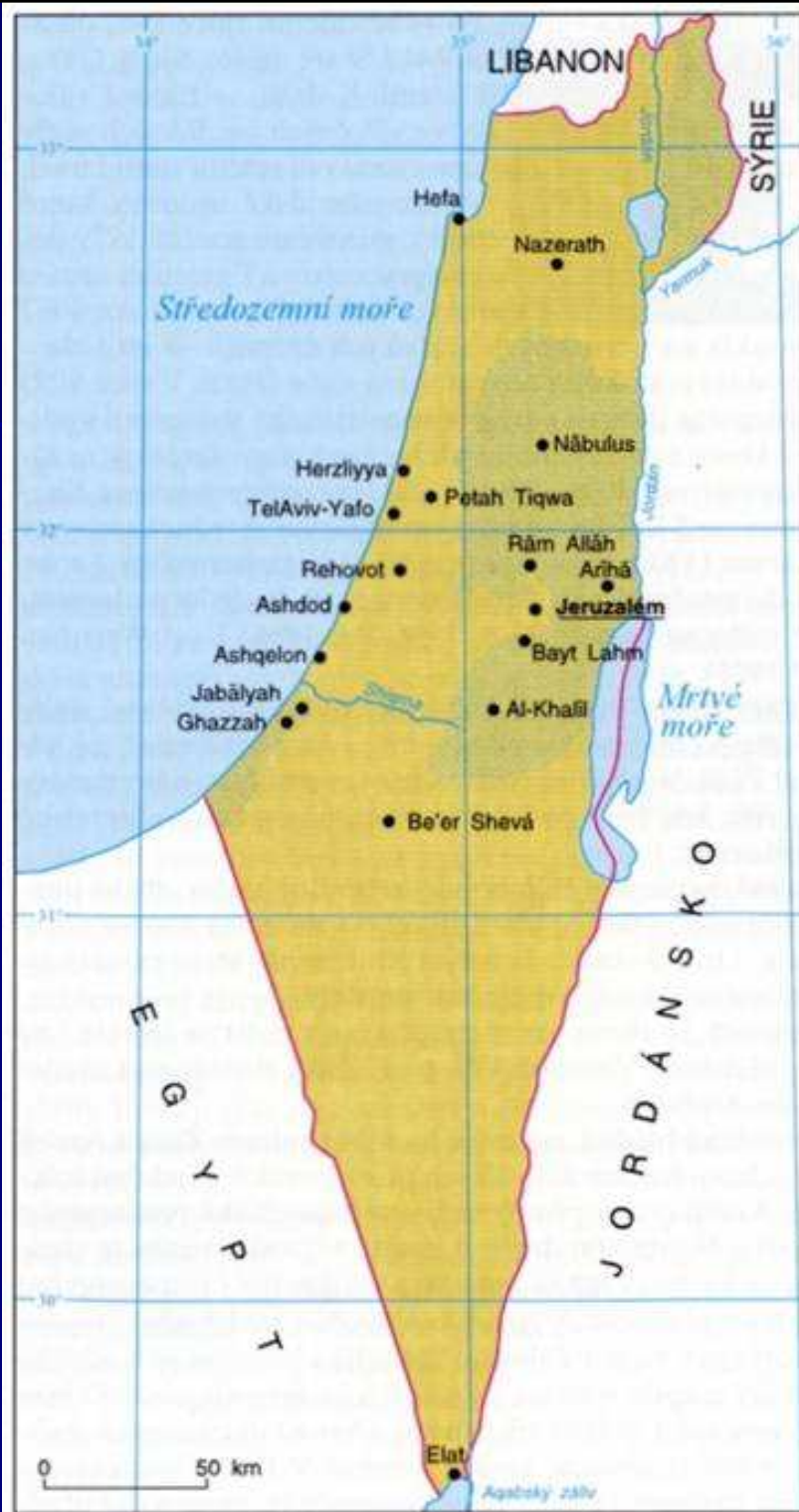

Rozšíření judaismu ve světě

Izrael, starověký Izrael

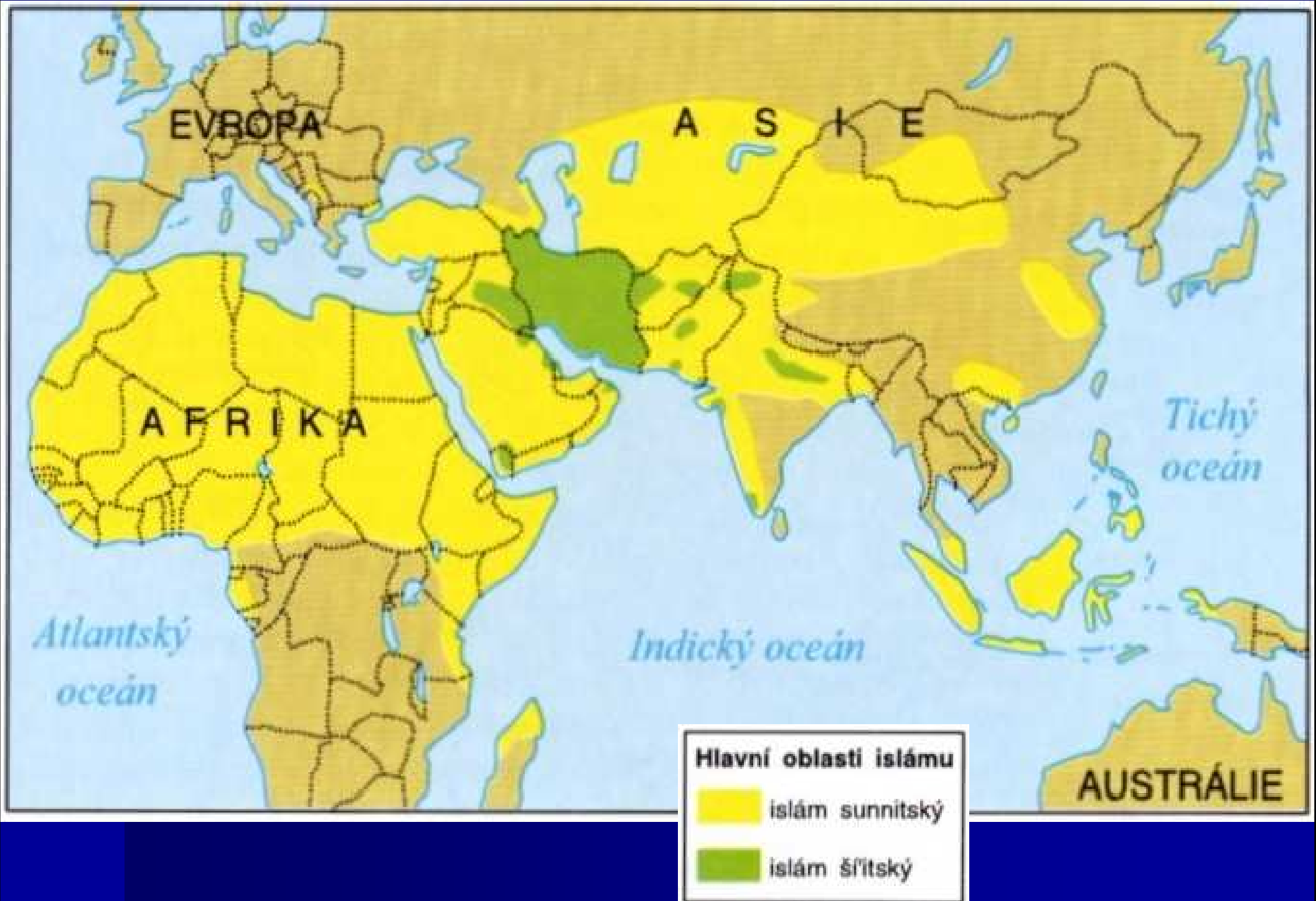
Izrael

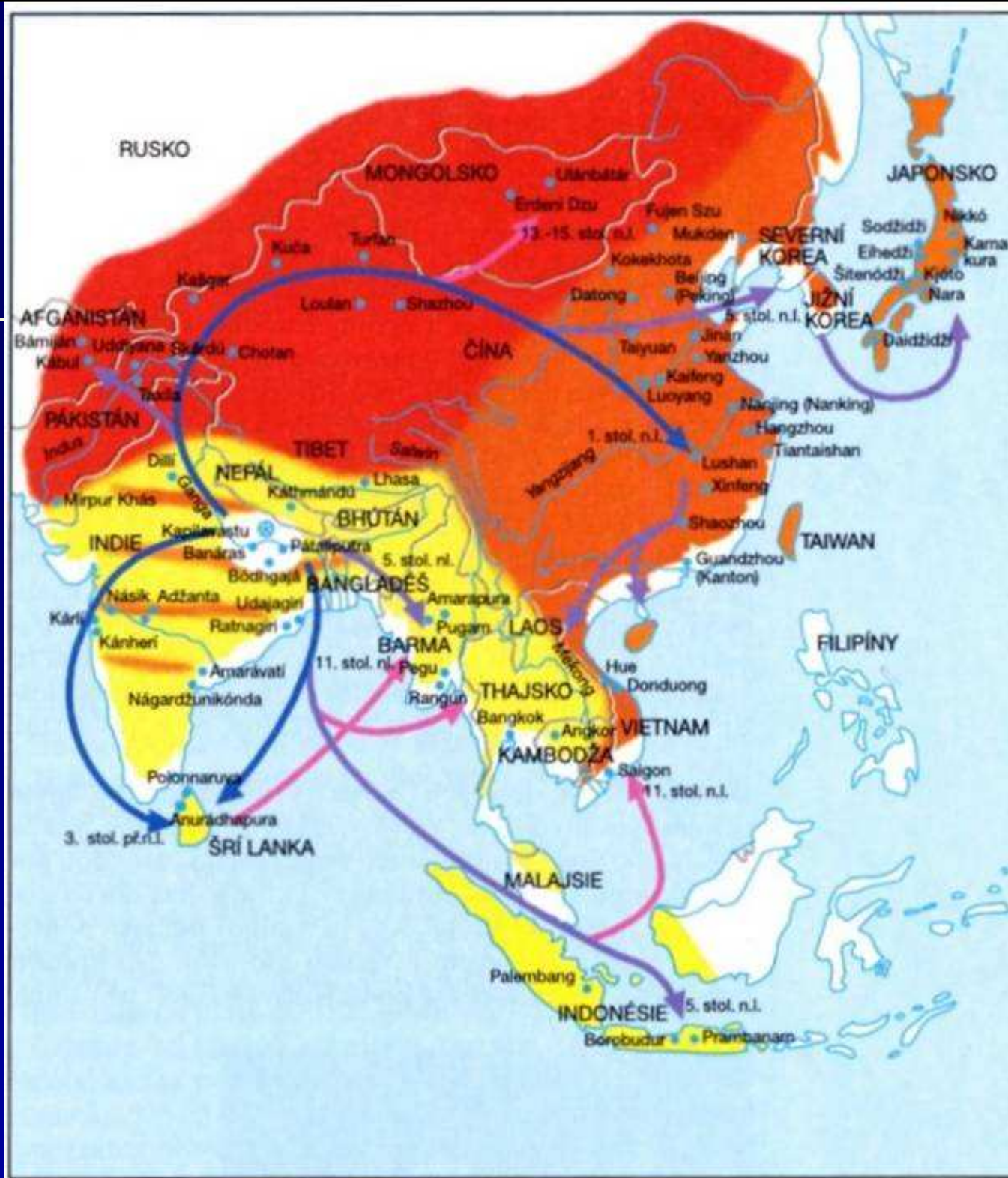

 území v souč. spravovaná Izraelem, ale nárokováná Sýrií a Palestinci

Rozšíření islámu ve světě

 Buddhovo rodiště (±480-±400 př.n.l.)
 oblast prvního rozšíření buddhismu

 5. stol. př.n.l. - 1. stol. n.l.

 5.-6. stol. n.l.

 11.-15. stol. n.l.

] směry šíření buddhismu

 významné buddhistické památky (chrámy, kláštery, stúpy)

 hinajánový buddhismus (théraváda)

 mahájánový buddhismus

 vadžrajánový buddhismus (tantrismus)

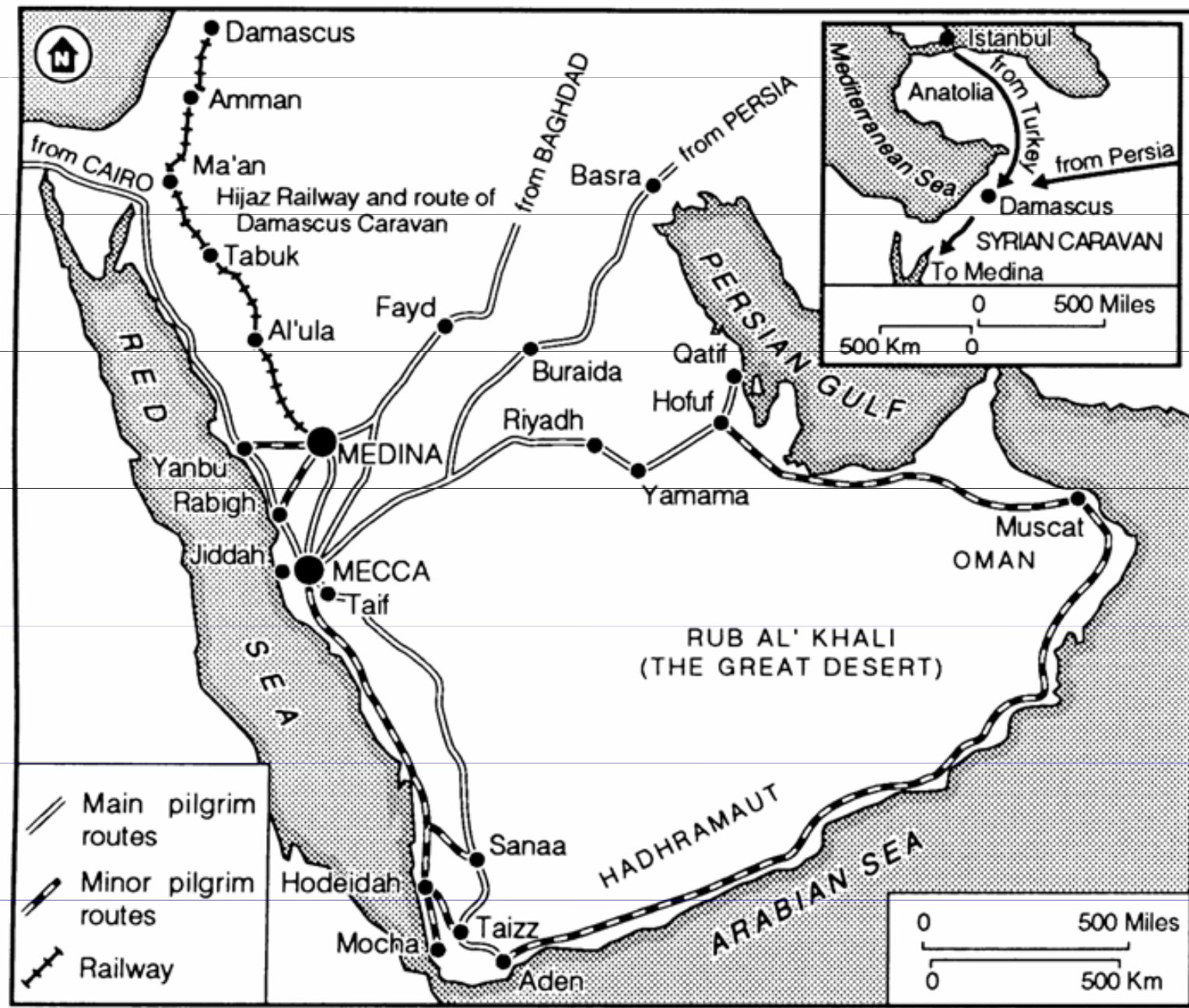
Poutnictví

- pout' = cesta
 - cíle
 - 1. chválení boha na posvátných místech
 - 2. náboženské uspokojení a útěcha
 - 3. očištění duše, slib za vytoužený objekt
 - způsob, průběh, povinnost, rituál
- povinné poutě a poutě ze svobodné vůle
- poutník = peregrinus
- poutní místa
 - význam, postavení
- geopsychologie

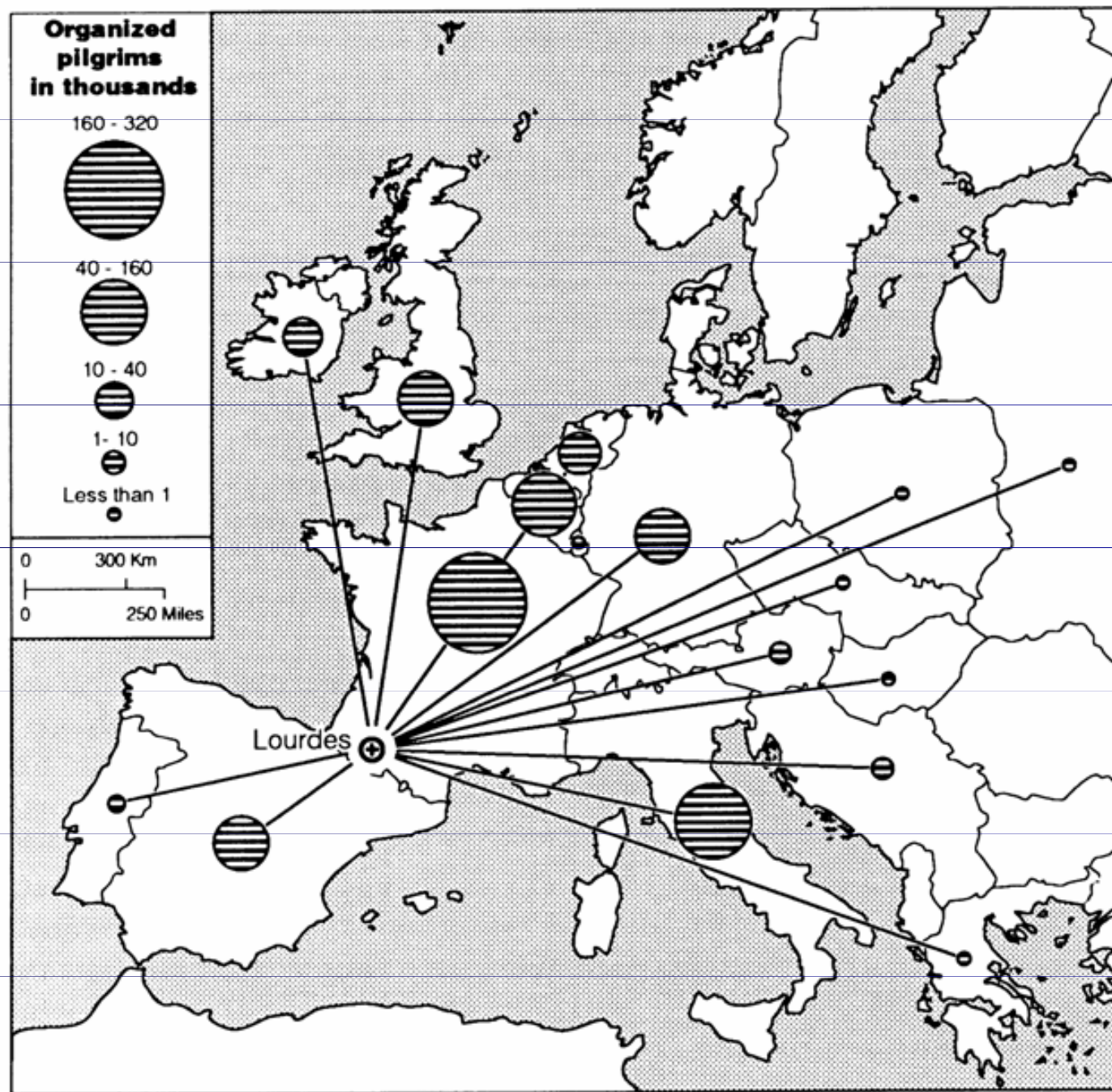

Islámské poutní cesty do Mekky a Saudské Arábie

Organizované skupinové poutě do Lurd k roku 1978

Geografie náboženství

- doporučená literatura (viz seznam v ISu)
 - ALTMAN, Nathaniel: Posvátné stromy. Volvox Globator, Praha, 2002.
 - Biblické mapy. Česká biblická společnost, Praha, 1998.
 - CATTABIANI, Alfredo: Florarium. Volvox globator, Praha, 2006.
 - ELIADE, M.: Posvátné a profánní. Křesťanská akademie, 1994, s. 17-47.
 - GOJDA, Martin: Archeologie krajiny. Academia, Praha, 2000.
 - LURKER, Manfred: Slovník symbolů. Euromedia Group, Praha, 2005.
 - NORBERG-SCHULZ, Christian: Genius loci – k fenomenologii architektury. Odeon, Praha, 1994.
 - OHLER, Norbert: Náboženské poutě ve středověku a novověku. Vyšehrad, Praha, 2002.
 - Posvátná místa buddhismu. Pragma, Praha, 1994.
 - SOPHER, D. E.: Geography of Religions. USA, 1967, 118 s.
 - VOKOLEK, Václav: Svět posvátných kamenů, 1. díl. Eminent, Praha, 2005.
 - WILSON, Colin: Místa, kde se lidé setkávají s bohy. Historický atlas. Knížní klub, Praha, 1998.
 - ŽERT, Vlastimil: Geomantie včera a dnes. Poznání, Olomouc, 2003.
 - ...

